

Zapisnik sa prvog sastanka radne grupe za sprovođenje projekta PAMETNI gradovi (CLEVER Cities) i uspostavljanje Partnerstva za urbane inovacije

Datum: Utorak, 19.11.2019. godine, 12:00-14:30

Mesto: Gradska uprava Grada Beograda, Kraljice Marije 1, 20. sprat - mala sala

Prisutni: 58 učesnika koje su imenovala sledeće institucije: Sekretarijat za zaštitu životne sredine, Služba glavnog urbaniste Grada Beograda, Urbanistički zavod Beograda, Direkcija za građevinsko zemljište i izgradnju Beograda J.P., Centar za eksperimente i urbane studije, PU „Dečji dani“, Tehnička škola „Drvo art“, Elektrotehnička škola „Stari grad“, Prva beogradska gimnazija, Baletska škola „Lujó Davičó“, Fakultet za specijalnu edukaciju, Bitef teatar, Muzej Nikole Tesle, UG Šuma peva, UG Ulice za bicikliste, GSP Beograd, JKP „Beogradske elektrane“, JKP „Zelenilo Beograd“, JKP „Beogradski vodovod i kanalizacija“, JKP „Parking servis“, JP „Beogradska tvrđava“, Zavod za zaštitu spomenika kulture Grada Beograda, JVP „Srbijavode“, "Infrastruktura železnice Srbije" ad, JKP „Beogradski metro i voz“, Luka „Beograd“ a.d, JKP "Gradske pijace", Arhitektonski fakultet UB, Šumarski fakultet UB, Hemijski fakultet UB, Udruženje arhitekata Srbije, Savet zelene gradnje Srbije, EnPlus Consultancy, Strawberry energy, Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, Stalna konferencija gradova i opština.

- **Dejan Tripković**, pomoćnik sekretara za zaštitu životne sredine Grada Beograda pozdravio je učesnike i objasnio proces prijavljivanja na konkurs Evropske komisije, tok pripreme, formalni okvir učešća Beograda u projektu PAMETNI gradovi (CLEVER Cities) i očekivanja od ovog projekta. Osvrnuo se na iskustva stečena u prethodnim posetama Hamburgu (jun 2018), Malmeu (maj 2019) i Londonu (jun 2019).
- **Maja Jovanović** iz Sekretarijata za zaštitu životne sredine predstavila je dva važna dokumenta koja su izrađena u prethodnom periodu: Plan adaptacije na klimatske promene sa procenom ranjivosti i Plan generalne regulacije zelenih površina. Objasnila je da su posledice klimatskih promena sve češće elementarne nepogode, te da je na osnovu prethodnih trendova i klimatskih scenarija napravljena procena ranjivosti celokupnog administrativnog područja Beograda. Nakon iscrpne analize, plan je predložio i set mera koje je neophodno preduzeti, kako bi se ublažile posledice klimatskih promena i prilagodilo na njih, a veliki broj projekata se realizuje kako bi se odgovorilo na zaključke i preporuke ovih dokumenata.
- **Ana Mitić-Radulović** iz CEUS-a objasnila je da je projekat PAMETNI gradovi jedan od tih projekata kojim se reaguje na predstavljene strateške dokumente. Prikazala je okvir finansiranja ovog projekta, klaster sličnih projekata, i kroz principe i primere objasnila pojam prirodom-inspirisanih rešenja. Ukratko je predstavila primere iz Hamburga, Milana i Londona, i

objasnila područje koje je predmet istraživanja i planiranja u Beogradu – Linijski park. Predstavila je pojam ko-kreacije (kolaborativnog i participativnog planiranja) i žive laboratorije. Upoznala je učesnike sa predlozima za unapređenje procedure izrade urbanističkog plana, sa ciljem da se u saradnji, kroz komunikaciju, svi zajednički trudimo da doprinesemo razvoju svog grada i stvaranju zdravih i prijatnih javnih prostora.

- **Prof. dr Ksenija Lalović** detaljnije je objasnila razloge i principe ko-kreacije, kao i metodologiju koju je predložio projektni konzorcijum i alate za prikuljanje i analizu mišljenja, stavova i interesa različitih aktera i zainteresovanih strana. Prikazala je prethodna iskustva i istakla prednosti ovakvog planiranja. Naglasila je i značaj digitalnih platformi u među-institucionalnoj saradnji i participativnom planiranju.
- **Marija Martinović** iz CEUS-a predstavila je ilustracije prirodom-inspirisanih rešenja koja su izradili studenti Arhitektonskog fakulteta na izbornom predmetu Teorijske osnove održivog razvoja. Objasnila je da je svako ilustrovano rešenje simbolički predstavljeno karticom koja se (u dva primerka) može postaviti na mapu područja Linijskog parka, u skladu sa idejama učesnika o tome koje bi rešenje bilo prikladno za (mikro) lokacije u beogradskom kontekstu. Takođe, pozvala je učesnike da u završnom delu skupa grafički izraze svoje potrebe, želje i vizije vezane za ovaj gradski prostor na plakatu pripremljenom za mapiranje ideja.

U toku diskusije:

- **Vesna Šabanović** iz Sekretarijata za zaštitu životne sredine, pejzažni arhitekta, stanovnik neposrednog susedstva Linijskog prka i biciklista, istakla je da Linijski park okružuje naranjiviji deo grada, sa najranjivijom (najstarijom) populacijom, i u tom kontekstu je pozvala učesnike da razmišljaju o neinvazivnim predlozima sadržaja i aktivnosti, sa naglaskom na prirodom-inspirisana rešenja: mnogo zelenila, vodopropusne podloge, omogućavanje strujanja vazduha, itd.
- **Vesna Bogunović** iz Bitef teatra istakla je volju i spremnost da se radi sa mladima i predstavila je projekat Bitef zone na Skveru Mire Trailović i klimatsku skulpturu Miri Trailović čije se izvođenje očekuje, a čiji je autor. Iznela je nekoliko predloga tipa instalacija: da se u vozilima GSP-a emituju zvukovi iz prirode, da se osmisle i u velikom broju nose interaktivni bedževi koji bi jasno signalizirali kada zagađenost vazduha pređe prag dozvoljenog – kroz zvuk, crveno svetlo, ili sl.
- **Ranko Božović** iz EnPlus konsultantske kuće predstavio je predlog projekta euPOLIS, koji je u septembru u drugoj fazi aplikacije predat za Horizon 2020 poziv SC5-14-2019 Visionary and integrated solutions to improve well-being and health in cities. Ukoliko bi bilo odobreno finansiranje ovog projekta, Beograd bi bio vodeći grad i dobio bi sredstva za izvođenje radova za primenu prirodom-inspirisanih rešenja radi unapređenja javnog zdravlja i blagostanja na području Linijskog parka, npr. senilima za biciklističke staze koja bi obezbedila senku tokom 80% dana u letnjim mesecima, jer zasena značajno podiže komfor vozačima i poboljšava zdravstvene benefite vožnje.
- **Snežana Perović** iz Prve beogradske gimnazije skrenula je pažnju na značaj kvaliteta vazduha i vode, ističući da je postojeći javni gradski prevoz značajan zagađivač i da bi trebalo uvesti autobuse u ovoj zoni. Pitala je da li se planira prerada otpadnih voda, jer ispuštanje fekalne kanalizacije u Dunav predstavlja značajan problem za ovo područje i napomenula je da su đaci Prve beogradske gimnazije aktivni u oblasti zaštite životne sredine, da na zgradi gimnazije eksperimentalno sprovode mere koje liče na zelene zidove i da veruje u dobru volju da se nastavi sa ovakvim akcijama.

- **Milovan Nenadović** iz GSP-a odgovorio je da se radi na uspostavljanju održivijeg sistema javnog gradskog prevoza, te da je kupljeno 5 električnih autobusa, ali da je planirano još 80.
- **Nevena Vasiljević** sa Šumarskog fakulteta predložila je da se uspostavi institucionalna saradnja učesnika projekta PAMETNI gradovi sa Šumarskim fakultetom, jer veruje da bi zainteresovanost studenata i njihov doprinos temi mogli da budu vrlo značajni.

Rezultati mapiranja prvih reakcija učesnika Partnerstva za urbane inovacije

Želje i potrebe:

- Autohtone biljne vrste. Uključiti biologe!
- Urbano pčelarstvo;
- Čišćenje zemljišta;
- Skejt part, olimpijski sport;
- Univerzalno dizajnirana rešenja;
- Neophodna pejzažna arhitektura;
- Napraviti sisteme da u reke odlazi prečišćena kanalizacija;
- Zaštiti posebno ustanove obrazovanja gde boravi mnogo dece (i nastavnog osoblja);
- Ići dalje od Pančevačkog mosta, ka Paliluli. Ada Huja i stanovnici Palilule zapostavljeni su, a nastavljaju se na Stari grad!!!

Ograničenja:

- Ranjivost centralne zone grada;
- Neadekvatan javni prevoz.

Na mapi Linjskog parka:

- Zeleni krovovi za okolno gradsko tkivo;
- Koncept „Život u bašti“ / koncept Žive bašte – uz naselje Dunavski kej i u zoni Toplane;
- Urbana voćna stabla / Gradski voćnjak;
- Zajedničke bašte (urbana poljoprivreda);
- Ostrva svežine, u delu parka koji nije pod šumom ili nekom zaštitom tog tipa;
- Gradska cvetna polja;
- Zelene zvučne barijere kod tranzitnog saobraćaja;
- Porozno popločanje, eko urbani nameštaj i zeleni zidovi na Dorćolu;
- Kako građani pristupaju parku? JP, automobil, bicikl, pešačke staze?
- Priobalni bedemi / kulturno nasleđe povezati sa industrijskim nasleđem;
- Prostor za izložbe;
- Električno vozilo da vozi celom dužinom Linjskog parka;
- Izazov: mlado drveće teško uspeva u ovakvim uslovima;
- Tiha klasična muzika pored reke;
- Bezbednost noću?

Neki od predloga i sugestija iznetih kroz neformalnu diskusiju:

- Moguće je angažovanje učenika srednjih stručnih škola Drvoart i Elektrotehničke škole na osmišljavanju instalacija i mobilijara Linjskog parka;
- U saradnji sa Fakultetom za specijalnu edukaciju mogli bi se osmisлити posebni inkluzivni poligoni ili dečija igrališta, poput senzornih bašti...
- Gradske pijace mogle bi da uvedu mikro-punktove na lokaciji, u skladu sa aktivnostima projekta;
- Korišćenje postojećih šina za lokalno električno vozilo;
- Izmeštanje Muzeja Nikole Tesle u staru elektranu Snaga i svetlost više nije u planu?
- Zaštita spomenika kulture biće vrlo važan princip;
- Obaloutvrda kod ušća biće interesantan i važan poligon za promišljanje;

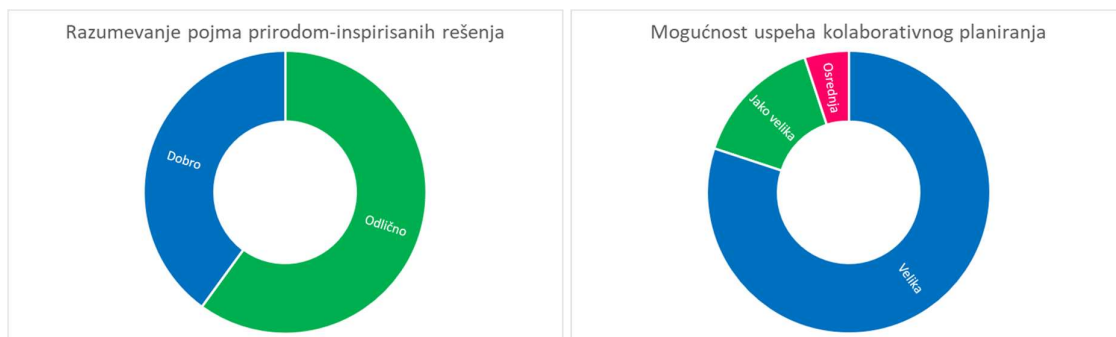

- Tri buduće metro-stanice mogle bi na međunivoima da imaju vegetaciju koja se održava uz pomoć ogledala i led-rasvete, poput Low Line projekta.

Rezultati evaluacije

Dvadesetoro učesnika odgovorilo je na evaluacioni obrazac (34.5%). Odgovori su uglavnom pozitivni i konstruktivni, što zaista ohrabruje i motiviše dalji rad.

U kontekstu potreba za pojašnjenjem pojma prirodom-inspirisanih rešenja, dobijene su sledeće sugestije:

(Odlično) Postaviti prvo strateške ciljeve
(Dobro) Jednostavnije pojasnite
(Dobro) Korelacija sa ostalim planovima kao što je voda, vazduh, buka
(Odlično) Akcentovati izazove koji vode ka najboljem i najsveobuhvatnijem rešenju

Za ocenu mogućnosti uspeha zajedničkog, kolaborativnog planiranja dobijena su sledeća obrazloženja:

(Velika) Samo uz zajedničko planiranje i participaciju stanovništva i struke ovaj projekat može imati vizionarski karakter i uspeh
(Velika) Hoćemo svi - ali treba da naučimo kako

(Osrednja) 1. Ograničenja koja već postoje u sistemu i institucijama, 2. Nezainteresovanost aktera (institucionalnih i vaninstitucionalnih)
(Velika) Osvešćenje zajednice je važno
(Jako velika) Što više mišljenja, pitanja, ideja - to bolje!
(Velika) Moderatori, tj. ljudi koji vode program trebalo bi da nekako ograniče vreme za pitanja da svi imaju vremena da kažu svoje mišljenje
(Velika) Mislim da postoji velika mogućnost uspeha ukoliko se održi stalna uključenost svih aktera

Dodatni komentari:

Treba nastaviti sa ovom akcijom
Smanjiti zagađenje uz izgradnju zelenog Linijskog parka. Uvesti isključivo električna vozila u tom delu grada.

Dalji planovi

PLANIRANJE LINIJSKOG PARKA NA DORČOLU		
VREME	URBANO INOVACIONO PARTNERSTVO	IZRADA PDR-A
17.12.2019.	Fokus grupa za sekcije obrazovnih institucija, kulturno-obrazovnih institucija i aktivista	
21.01.2020.	Fokus grupa za sekcije gradskih i republičkih organa, javnih preduzeća i ostalih organizacija, i akademije, strukovnih organizacija i MSP	
01.02 / 08.02.2020.	Otvorena radionica za građane i izložba radova mladih arhitekata	Rani javni uvid
11.02.2020.	Konferencija projekta PAMETNI gradovi sa EU partnerima	Rani javni uvid
01 - 05.06.2020.	EU GREEN WEEK	Javni uvid
		Javni uvid
		Javni uvid